

3. Сыма Цянь. «Исторические записки» / Пер. Л.С. Переломова // Л.С.Переломов. Конфуций. Лунь юй. – М., 1998.С.62
4. Ван Го-вэй. Сборник статей о театре (Сицью вэньцзи). – Пекин, 1957.С.15-17.
5. Сыма Цянь. «Исторические записки» / Пер. Л.С. Переломова // Л.С.Переломов. Конфуций. Лунь юй. – М., 1998.С3.-9.
6. Преподаватель. М.,- 2002. – №6 с.21-27.
7. Ву Гуолинг. Китайська виконавська інтонація в європейській вокальній музиці XIX – XX століть: автореф. дис... канд. мистецтвознав.: 17.00.03. / Одес. Держ. Муз. Акад. ім.А.В.Нежданової. – О.,2006. – 14с.
8. Вей Дзюнь. Жанрова система народнописенної культури Китаю: автореф. дис... канд. мистецтвозн. 17.00.01 / НМА України ім. П.І.Чайковського. – К.,2006. – 17 с.
9. Советский энциклопедический словарь / Под ред. А. Прохорова. – М.: Советская энциклопедия, 1980. – С. 1570.
10. Сохор А.Н. Вопросы психологи и эстетики музыки. Статьи и исследования / Л.Н.Сохор. - Л.: Сов. Композитор, 1981.
11. Людина і світ /Волков В.Ю., Салтовський О.І. _ 2001., К.:»Кондор». – 205с.
12. Шнеерсон Г. Музыкальная культура Китая. – М., 1952, с.3-15.
13. Максименко С.Д. Общая психология. – 2001, М: «Реал – бук, Ваклер». -527 с.
14. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна і мистецька. – Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2005. – с 104.
15. Вокальна педагогіка в Китаї: до проблеми формування творчої індивідуальності співака // Вісник ДАКККіМ. – 2008. – Вип. 3. – С. 73-76.

УДК 378.016

Цзян Лібінь

ДІАГНОСТИЧНИЙ ЕТАП ФОРМУВАННЯ СУБ'ЄКТНО-ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статье раскрыт диагностический этап формирования субъектно-творческой активности будущего учителя музыки в процессе профессионального обучения. Выделены четыре фазы уровней мотивационной стойкости студентов в процессе формирования их субъектно-творческой активности.

Ключевые слова: субъектно-творческая активность, будущий учитель музыки, фазы мотивационной стойкости, профессиональное обучение.

The article discloses a diagnostic step of forming the subject-the creative activity of the future teacher of music in the course of vocational training. Select the four phases of the resistance levels of motivation of students in the formation of their subject-creative activity.

Keywords: subjective and creative activity, future teachers of music, motivational phase resistance, training.

Для проведення експериментальної роботи з формування суб'єктно-творчої активності майбутнього вчителя музики у процесі фахового навчання, успішного вирішення дослідно-експериментальних задач, практичного підтвердження висунутих теоретичних припущень намічено розв'язання наступних завдань: проаналізувати існуючий рівень сформованості суб'єктно-творчої активності у майбутніх учителів музики;

- застосувати спеціальні діагностичні методи для з'ясування наявності необхідної вмотивованості, необхідної для прояву власної творчої активності кожного студента; вивчити результати констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи.

Для проведення констатувального експерименту ми вибрали респондентів, які вже мали досвід навчальної та виконавської діяльності, свідомо ставилися до навчання, оволоділи достатньою мірою фаховими знаннями, оперували професійною термінологією. У ході експериментальної роботи нами передбачено застосування розроблених критеріїв з

показниками сформованості суб'єктно-творчої активності та опора на зміст встановлених відповідних рівнів з адекватними характеристиками.

Враховуючи доцільність визначених структурних компонентів суб'єктно-творчої активності майбутніх учителів музики, ми враховували їх змістові характеристики для обґрунтування критеріїв та показників якості досліджуваного феномену у попередніх розділах. Основні компоненти, які були нами визначені, мотиваційно-потребовий, емоційно-когнітивний, творчо-діяльнісний, було узгоджено для конкретизації поставлених діагностичних завдань з використанням необхідної методики їх формування у відповідних педагогічних умовах.

Підхід до студента як до активного суб'єкта навчання веде до активізації процесу фахової підготовки. Суб'єктно-творча активність дозволяє студенту бути направленим до навчального процесу, створивши максимально сприятливі умови для розвитку і розкриття своїх здібностей, з огляду на психофізіологічні особливості, особливості соціального і культурного контекста життя, складності і неоднозначності внутрішнього світу студента.

Суб'єктно-творча активність є ключовим елементом педагогічного процесу, який вимагає перегляду, переоцінки всіх компонентів фахової підготовки майбутнього вчителя музики. Він радикально змінює саму його суть і характер, ставлячи в центр студента. Основним змістом навчання стає розвиток його особистості. Якість і міра цього розвитку виступають як якість роботи педагога, усієї системи освіти.

Суб'єктно-творча активність реалізується шляхом послідовної індивідуалізації всього педагогічного процесу, врахування особистісної специфіки студента, його персоналізації, врахування індивідуальних особливостей особистості майбутнього педагога [1, 153]. Для цього необхідно боротися з уніфікацією, знеособлюванням програм і форм навчання, надавати навчальний матеріал, різнорівневий за складністю засвоєння. Суб'єктно-творча активність орієнтує не тільки на засвоєння знань, але й на засоби цього засвоєння, мислення і діяльності, на розвиток пізнавальних сил і творчого потенціалу студента. Цей підхід протистоїть методам і формам механічної передачі готової інформації, монологічності викладача, пасивності студента.

Принципи суб'єктно-творчої активності повинні пронизувати всі сторони навчального процесу - пізнання, осмислення, сприйняття, закріплення, практичне застосування отриманих знань, умінь і навичок. Діяльність суб'єкта навчання - основний фактор його розвитку і самовизначення. У зв'язку з цим особливе значення мають активні творчі методи навчання, дослідницькі проблемні методи, використання інформаційно-пояснювальних технологій, проектні методи, дискусії, ділові ігри, проблемне консультування, форми творчої організації навчання, перехід від інформаційно-пояснювального навчання до діяльнісного, розвиваючого, забезпечення вільної пошукової діяльності студента у великих масивах інформації [3, 56]. Освіта, орієнтована на розвиток творчих здібностей, індивідуальності особистості студента здійснюється тільки в ході рівноправного партнерства спільної розвиваючої діяльності студентів і педагогів. В основі стратегії співробітництва лежать ідеї стимулювання і спрямування пізнавальних і життєвих інтересів студентів.

У сучасних педагогічних концепціях центром навчання стає особистість, її мотиви, інтереси, творчі здібності, стилі діяльності. У зв'язку з цим, для забезпечення ефективності навчання необхідно, щоб особливості побудови й організації навчального процесу відповідали мотиваційній сфері студента. З підвищенням мотивації підвищується творча активність, інтелектуальні можливості, підсилюється пізнавальна діяльність навчання, що дозволяє інтенсифікувати досягнення результатів і мети діяльності.

Суб'єктно-творча активність – складна психолого-педагогічна категорія, яка може бути сформована у межах фахового навчання у вищому педагогічному освітньому закладі, оскільки її зміст відповідає: віковим можливостям студентів; їх культурно-освітньому досвіду; специфічній творчій діяльності майбутніх учителів музики, які здатні самостійно оволодівати великою кількістю теоретичного та музично-практичного навчального матеріалу (знання з історії та теорії хорового мистецтва, хорової літератури, практикуму роботи з хором тощо) завдяки власним зусиллям. Отже, у процесі діагностувальної роботи передбачалося стимулювання майбутніх учителів музики до самопізнання відносно своїх

відчуттів у процесі виконання хорових творів, застосування різних вправ та тренінгів перед виходом на публіку.

Для наближення до вирішення поставленої мети, виконуючи поставлені завдання нам необхідно було проаналізувати існуючий рівень сформованості суб'єктно-творчої активності в майбутніх учителів музики, було запропоновано методи дослідження та відповідні критерії та показники сформованості означеного феномену. Серед методів дослідження були застосовані методи анкетування, інтерв'ювання, тестування, аналізу способів навчання, тестування проявів самостійності у набутті необхідних здобутків, незалежної експертної оцінки щодо результатів експерименту.

На констатувальному етапі дослідно-експериментальної роботи передбачалось діагностування рівнів сформованості елементів кожного з визначених компонентів суб'єктно-творчої активності майбутніх учителів музики, для чого було використано указані методи, які дали змогу скласти попереднє уявлення щодо рівня її сформованості у майбутніх вчителів музики.

Для оцінки діагностичних даних нами була застосована п'ятибальна шкала. За участю незалежних суддів, викладачів, студентів, які брали участь у експериментальній роботі, та завдяки зусиллям експериментатора були виставлені оцінки після кожного завдання, які відповідали якості їх виконання відповідно встановленим рівням сформованості суб'єктно-творчої активності студентів. Оцінки виставлялись у відповідні карти, підсумовувались та узагальнювались наприкінці кожного етапу.

Мета експериментальної роботи на констатувальному етапі – розкрити стан обраної проблеми у практиці підготовки майбутніх фахівців. Для досягнення цієї мети змістом головного завдання було запропонувати такий діагностично-дослідний проект, який відповідав би розробленим нами компонентам суб'єктно-творчої активності. На першому етапі проекту студентам були запропоновані тестові завдання, проаналізовані відповіді та зроблений проміжний висновок для обрання подальшого шляху дослідження.

Перший блок тестових питань, запропонованих у анкеті, завдяки отриманим очікуваним відповідям допоміг зорієнтуватися в якості сформованості перших компонентів даного феномену. Визначаючи *наявність мотиваційної спрямованості* (перший компонент) щодо формування суб'єктно-творчої активності, ми встановили виявлену достатню міру пізнавального інтересу майбутніми вчителями музики до фахової діяльності, її налагодженості на максимальне отримання знань диригентсько-хорового напрямку, вивчення надбань світової хорової спадщини, бажання займатися у хоровому колективі, або працювати над вибраними творами у якості керівника хорового колективу.

На цьому етапі ми використовували метод діагностики рівня стійкості мотиваційного інтересу майбутніх вчителів музики при роботі над хоровими творами. Використання цього методу направлене на виявлення особистісної міри стійкості мотиваційного інтересу при роботі над хоровими творами.

Особливістю застосування методу є те, що у проведенні тестування як на діагностичному етапі експерименту (стійкість мотиваційного інтересу до розучування хорових творів у якості члена хорового колективу), так і на формуальному етапі (стійкість мотиваційного інтересу до розучування хорових творів у якості керівника хорового колективу). За основу береться розробка «Методика діагностики рівня емоційного вигорання» В.Бойко [2, 237]. Рівень мотиваційної стійкості може змінюватися під час роботи над хоровими творами як у позитивну сторону (при позитивних результатах роботи), так і у негативну сторону (коли виникають труднощі при роботі над хоровими творами). Це пов'язано з тривалим впливом ряду стрес-факторів.

Міра стійкості мотиваційного інтересу - це вироблений особистістю механізм психологічного захисту рівня зацікавленості у фаховій діяльності, коли іде конфлікт між позитивними та негативними емоціями у відповідь на якість результату роботи та нейтралізація психотравмуючих емоційних впливів при невдачах та фахових труднощах. «Стійкість» - це функціональний стереотип, оскільки дозволяє людині дозувати і економно витратити емоційно-енергетичні ресурси. У той же час, можуть виникати його

дисфункціональні сліdstва, коли труднощі негативно позначаються на якості виконання фахових завдань (розучування хорових творів) та творчих відносинах з партнерами.

Стимульний матеріал тесту складається з 84 тверджень, до яких респондент повинен висловити своє ставлення у формі однозначних відповідей «так» чи «ні». Методика дозволяє виділити наступні 4 фази формування рівня мотиваційної стійкості: «позитив», «напруга», «резистенція», «виснаження». «Позитив» - наявність позитивних результатів підвищує рівень зацікавленості у фаховій діяльності, бажання працювати у хорovому колективі та з хорovим колективом. «Напруга» - переживання психотравмуючих обставин, коли виявляються труднощі при роботі з хорovими творами, з'являється незадоволеність собою, тривога і депресія.

«Резистенція» - неадекватне емоційне виборче реагування на фахові проблеми, емоційно-моральна дезорієнтація, розширення сфери економії емоцій, редукція професійних обов'язків. «Виснаження» - емоційний дефіцит, мотиваційно-фахова відстороненість, деперсоналізація, психосоматичні та психовегетативні порушення.

Розкриваючи міру усвідомленості своїх мотивів стосовно проявів суб'єктно-творчої активності, студенти висловлювали думки про «бажання розказати іншим, як я відчуваю хорovий твір», або «хочеться розучити з хором щось нове, що ніхто до мене ще не співав» тощо.

Діагностуючи блок відповідей щодо емоційно-когнітивної сфери студентів, доцільно зауважити, що вказуючи на бажання слухати та виконувати різну хорovu музику: сучасні твори європейської, американської та інших культур студенти вважають, що їй «достатньо слухати наодинці та індивідуально переживати» «вслуховуватись у незвичні гармонічні звучання та мелодичні звороти хорovої музики інших народів». Багато респондентів охоче слухали та бажали виконувати класичну європейську музику різних стилів (віденських класиків, романтичні твори, твори імпресіоністів). Особливо подобалася їм слухати сучасну українську хорovu музику, «слідкувати за перебігом навіюваних нею образів».

У ході експерименту з'ясовано, що майбутні вчителі музики цікавляться хорovou музикою різних країн, вони із зацікавленістю вслуховувались у музику Л.Дичко, Б.Фільц, І.Карабиця. Висловлювались про неї так: «Ця музика нам більше зрозуміла, вона частіше виконується в Україні». На жаль, серед опитуваних було небагато студента, які цікавилися б фольклорними творами слов'янських країн. Цей прорахунок ми маємо виправити за рахунок розширення змісту навчальних дисциплін диригентсько-хорovого циклу в педагогічних вищих освітніх закладах України, в процесі експериментальної роботи з формування їх власної суб'єктно-творчої активності.

Для з'ясування міри сформованості творчої активності та ініціативи майбутніх фахівців, було запропоновано декілька питань, що розкривали б їх бажання або уміння створювати хорovu музику, розвивати власне музично-хорове мислення, наміри та уміння підбирати на слух, намагатися адаптувати до можливостей хорovого колективу виконання різних хорovих творів, грати хорові партитури тощо. З'ясовано, що студенти мало приділяють увагу гармонізації хорovих композицій, невдало підбирають на слух та мало взагалі приділяють часу та уваги цьому виду творчої виконавської діяльності. Їх творчі вподобання більше зосереджуються на частому виконанні хорovих творів куплетної форми, якщо навіть імпровізаційного характеру, то нескладних за формою, одноманітних за гармонічним складом та фактурою.

Ми пояснюємо це тим, що хорова музика не така популярна серед молоді, хорові концерти та виступи відомих хорovих колективів трапляються не часто і мають свою публіку, музично підготовлену.

З проведеної дослідно-діагностичної роботи ми робимо висновок, що відповіді на поставлені питання засвідчили невпевненість студентів у виконанні діагностичних завдань, що знижує їх продуктивність, та низький рівень адаптації у нових умовах виконання хорovих творів перед різною аудиторією. Зауважимо, що відсоткове відношення відповідей на всі запитання анкети можуть не дорівнювати ста відсоткам, оскільки всі респонденти давали свої відповіді на декілька запитань, тому їх кількість може виходити за межі ста відсоткового бар'єру.

Література

1. Сіренко Т.М. Деякі аспекти розвитку творчої активності в класі вокалу / Т. М. Сіренко// Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. - Ч.ІІ. -Луганськ: Вид. ЛДПУ, 2011. - С.149-153.
2. Сидоренко Е. В. Методы математической обработки в психологии / Е.В. Сидоренко. – СПб.: Речь, 2003. – 350 с.
3. Щербакова А.И. Теория ценности в музыкально-педагогическом образовании / А. И. Щербакова // Актуальные проблемы музыкально-педагогического образования: традиции, перспективы, поиски: Межвузовский сборник научных трудов.- Вып. 3. - Саранск: МорГПИ им. М.Е. Евсевьева, 2003. - С.56 - 66.